

ASIA

Käräjäoikeuden toimistosihteerin ja laamannin tekemiksi epäillyt virkarikokset

ASIAN VIREILLETULO

Vaasan hovioikeus on 30.1.2009 saattanut oikeuskanslerin tietoon, että hovioikeuden 11. – 12.11.2008 Jyväskylän käräjäoikeuteen tekemässä tarkastuksessa oli selvinnyt käräjäoikeudessa olleen yksitoista rikosasiaa, jotka on alun perin merkitty käräjäoikeuden diaariin ratkaistuiksi sunnuntaina 17.6.2007 ja sittemmin 30.6.2007, vaikka asioista ei ollut tehty varsinaisia ratkaisuja. Asiat oli ratkaisutietojen mukaan jätetty sillensä. Asioiden asiakirjat olivat niitä etsittäessä löytyneet toimistosihteerin A:n työhuoneesta. Jyväskylän käräjäoikeuden laamanni oli 21.1.2009 pyytänyt poliisia tutkimaan, oliko toimistosihteerin A syylistynyt virkavelvollisuuden rikkomiseen tekemällä virheellisiä merkintöjä sähköisiin arkistopäiväkirjoihin.

Keski-Suomen poliisilaitos on tehnyt asiassa laamannin rikosilmoituksen johdosta esitutinnan, jossa on rikoksesta epäiltynä kuultu toimistosihteerin A:n ohella käräjäoikeuden entistä laamannia B:tä. Esitutkinta on valmistunut 5.5.2010, minkä jälkeen poliisi on siirtänyt asian syyteharkintaani. Poliisi on 7.5.2010 lähettänyt lisätutkintapöytäkirjana B:n asiassa antaman lisälausunnon ja poliisille toimittaman laillisuusvalvontaratkaisun.

RATKAISU

1. Toimistosihteerin menettelyn arviointi

1.1 Laiminlyönnit rikosasioiden viivytyksettömässä käsittelyssä

1.1.1 Menettely suoritettuna esitutinnan perusteella

Jyväskylän käräjäoikeuden toimistosihteerin A:n tehtäviin on kuulunut muun ohella huolehtia notaarien rikosistuntojen valmistelu- ja jälkitöistä. Toimistosihteerin A:n tehtävänä on esitutkinnaasiasta saadun selvityksen mukaan ollut hallinnoitavinaan olleissa rikosasioissa huolehtia, että notaarin virkasuhteen päättyessä ratkaisematta jäänyt rikosasia tulee jaetuksi uudelle ratkaisijalle.

Toimistosihteerin A:n hallinnoitavina on edellä kerrotuin tavoin ollut 16.11.2008 saakka seuraavat rikosasiat:

1. Käräjäoikeudessa 7.2.2003 vireille tullut 10.6.2002 tehdyksi epäiltyä liikenneturvallisuuden vaarantamista koskeva asia R 03/207, jonka vastaaja oli haastamatta ja jonka syyteoikeus käräjäoikeuden hovioikeudelle antaman selvityksen mukaan oli vanhentunut kesäkuussa 2004. Asianomistajalla oli asiassa vastaajaa kohtaan korvausvaatimus. Esitutinnan perusteella vastaajalle ei ole yritetty antaa haastetta tiedoksi. Asia on ollut ratkaisijatta 1.8.2003 – 1.5.2004, 1.5. – 29.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. – Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus antanut asiassa 26.11.2008 tuomion, jossa se on hylännyt syyteen kesäkuussa 2004 vanhentuneena ja jättänyt asian korvausvaatimuksen osalta siltä asianomistajien ilmoitettua 25.11.2008 peruuttavansa korvausvaatimuksensa.

2. Käräjäoikeudessa 19.5.2003 vireille tullut 6. ja 12.2.2003 tehdyksi epäiltyjä kahta näpistystä koskeva asia R 03/807, jonka vastaaja oli haastamatta. Asianomistajalla oli asiassa vastaajaa kohtaan korvausvaatimus. Esitutinnan perusteella vastaajalle ei ole yritetty antaa haastetta tiedoksi 16.6.2003 jälkeen. Asia on ollut ratkaisijatta 1.8.2003 – 29.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus antanut asiassa 27.11.2008 tuomion, jossa se on hylännyt syytteet helmikuussa 2005 vanhentuneina ja jättänyt asian korvausvaatimuksen osalta siltä asianomistajan ilmoitettua 27.11.2008 peruuttavansa korvausvaatimuksensa.

3. Käräjäoikeudessa 24.7.2003 vireille tullut 7.2.2003 tehdyksi epäiltyä varkautta koskeva asia R 03/1201, jonka viimeinen käsittely oli ollut 21.10.2004. Asianomistajalla oli asiassa vastaajaa kohtaan korvausvaatimus. Esitutinnan perusteella vastaajalle ei ole yritetty antaa haastetta tiedoksi 31.12.2006 jälkeen. Asia on ollut ratkaisijatta 1.8. – 12.10.2004, 1.3.2005 – 29.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus 5.12.2008 tehnyt asiassa etsintäkuulutuspöytäkirjan.

4. Käräjäoikeudessa 24.7.2003 vireille tullut 3.3.2003 tehdyksi epäiltyä lievää petosta koskeva asia R 03/1203, jonka vastaaja oli haastamatta. Esitutinnan perusteella vastaajalle ei ole yritetty antaa haastetta tiedoksi 22.6.2004 jälkeen. Asia on ollut ratkaisijatta 1.5. – 3.6.2004, 1.1.2005 – 29.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus antanut asiassa 28.11.2008 tuomion, jossa se on hylännyt syyteen maaliskuussa 2005 vanhentuneena.

5. Käräjäoikeudessa 26.8.2003 vireille tullut 11.8.2003 tehdyksi epäiltyä rattijuopumusta koskeva asia R 03/1451, jonka vastaaja oli haastamatta. Asia on ollut ratkaisijatta 26.8.2003 – 29.8.2005, 1.3. – 29.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus antanut asiassa 28.11.2008 tuomion, jossa se on hylännyt syytteen elokuussa 2005 vanhentuneena.

6. Käräjäoikeudessa 9.10.2003 vireille tullut 27.9.2003 tehdyksi epäiltyä törkeää rattijuopumusta koskeva asia R 03/1737, jonka vastaaja oli haastamatta. Esitutinnan perusteella vastajalle ei ole yritetty antaa haastetta tiedoksi 28.12.2005 jälkeen. Asia on ollut ratkaisijatta 9.10.2003 - 29.8.2005, 1.3. – 28.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus antanut asiassa 28.11.2008 tuomion, jossa se on hylännyt syytteen syyskuussa 2008 vanhentuneena.

7. Käräjäoikeudessa 4.11.2003 vireille tullut 11.6.2003 tehdyksi epäiltyä lievää kavallusta koskeva asia R 03/1906, jonka vastaajaa ei ollut haastamisen jälkeen tavoitettu. Asianomistajalla oli asiassa korvausvaatimus. Esitutinnan perusteella asiassa ei ole yritetty järjestää pääkäsittelyä 30.3.2004 peruutetun pääkäsittelyn jälkeen ennen pääkäsittelyä 16.8.2006 eikä viimeksi mainitun pääkäsittelyn peruuttamisen jälkeen. Asia on ollut ratkaisijatta 1.11.2004 – 29.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus antanut asiassa 11.12.2008 tuomion, jossa se on lieventänyt vastaajan rangaistusta kahdella kolmanneksella sillä perusteella, että rikoksen tekemisestä oli kulunut noin viisi ja puoli vuotta ja oikeudenkäynnin pitkä kesto oli johtunut pääasiassa käräjäoikeuden laiminlyönnistä.

8. Käräjäoikeudessa 16.12.2004 vireille tullut 19.11.2004 tehdyksi epäiltyjä kulkuneuvon kuljettamista oikeudetta ja ajoneuvorikkomusta koskeva asia R 04/2387, jossa vastaajaa ei ollut pääkäsittelyn peruuttamisen jälkeen tavoitettu. Esitutinnan perusteella asiassa ei ole yritetty järjestää pääkäsittelyä 24.5.2005 peruutetun pääkäsittelyn jälkeen. Asia on ollut ratkaisijatta 16.12.2004 - 24.3.2005, 1.11.2005 – 29.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus antanut asiassa 24.11.2008 tuomion, jossa se on hylännyt syytteet syyttäjän tehtyä 24.11.2008 päätöksen niiden peruuttamisesta.

9. Käräjäoikeudessa 9.5.2005 vireille tullut 11.9.2004 tehdyksi epäiltyä liikenneturvallisuuden vaarantamista koskeva asia R 05/791, jossa rangaistusvaatimusta vastustaneelle vastajalle ei ollut saatu annettua tiedoksi kutsua istuntoon. Esitutinnan perusteella käräjäoikeuden ainoaksi toimenpiteeksi asiassa on jäänyt sen jakaminen notaarin käsiteltäväksi lähes 14 kuukautta vireille tulonsa jälkeen. Asia on ollut ratkaisijatta 9.5.2005 - 29.6.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus antanut asiassa 27.11.2008 tuomion, jossa se on hylännyt syytteen syyttäjän tehtyä 24.11.2008 päätöksen sen peruuttamisesta, koska epäilystä rikoksesta oli kulunut jo yli neljä vuotta aikaa, eikä oikeudenkäynnin jatkaminen enää teon laatu huomioon ottaen ollut syyttäjän mielestä ollut tarkoituksenmukaista.

10. Käräjäoikeudessa 6.2.2006 vireille tullut 31.12.2005 tehdyksi epäiltyä vahingontekoa koskeva asia R 06/221, jossa asianomistaja oli 23.2.2006 ilmoittanut, ettei hänellä ole enää asiassa vaatimuksia, ja jossa syyttäjä oli samana päivänä peruuttanut syytteen. Vastaaja ei ollut käräjäoikeuden hänelle asettamaan määräpäivään 10.3.2006 mennessä vastannut tiedusteluun, vaatii ko hän syytteen hylkäämistä vai voiko asia jäädä sillensä. Asia on ollut ratkaisijatta 31.10.2006 jälkeen. - Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus on 1.12.2008 tehnyt päätöksen asian sillensä jättämisestä.

11. Käräjäoikeudessa 16.2.2006 vireille tullut 6.8.2005 tehdyksi epäiltyjä kahta vahingontekoa koskeva asia R 06/297, jossa syyttäjä oli peruuttanut syytteen 12.5.2006, koska asianosaiset olivat tehneet sovinnon. Asia on ollut ratkaisijatta 16.2. - 3.4.2006 ja 31.10.2006 jälkeen. – Asian vireilläolon tultua hovioikeuden käräjäoikeudessa suorittaman tarkastuksen yhteydessä ilmi on käräjäoikeus 22.12.2008 tehnyt asiassa päätöksen sillensä jättämisestä, jossa se on todennut, ettei asiakirjojen mukaan käräjäoikeudesta ollut tiedusteltu, vaativatko vastaajat syytteen hylkäämistä vai voiko asia jäädä sillensä.

Edellä mainitut yksitoista asiaa olivat niiden arkistopäiväkirjojen mukaan olleet 17.6.2007 jaettuina notaarille, jonka auskultointi oli päättynyt 31.10.2006. Toimistos sihteeri A oli jäljempänä kohdassa 1.2 kerrotuin tavoin 17.6.2007 totuudenvastaisesti merkinnyt asiat ratkaistuksiksi ja merkinnyt tuossa yhteydessä asianhallintajärjestelmään asioiden R 03/207, R 03/807, R 03/1201, R 03/1203, R 03/1451, R 03/1737, R 04/2387 ja R 05/791 käsittelijäksi ja ratkaisijaksi erään käräjätuomarin, jolle hän ei kuitenkaan ollut asiasta ilmoittanut ja joka ei ollut tullut asiasta muutoinkaan tietoiseksi asioiden tultua merkityiksi asianhallintajärjestelmään ratkaistuksiksi. Kolmeen muuhun asiaan toimistos sihteeri A oli merkinnyt ratkaisijaksi mainitun notaarin.

Kaikki yksitoista asiaa on siirretty toimistos sihteeri A:n vastuulta 17.11.2008 laiminlyöntien paljastuttua hovioikeuden Jyväskylän käräjäoikeudessa 11. – 12.11.2008 tekemässä tarkastuksessa. Niiden käsittelyä on sen jälkeen edellä kerrotuin tavoin jatkettu.

Seurauksena toimistos sihteeri A:n selostetuista laiminlyönneistä on ollut kyseisten asioiden käsittelyn viivästyminen käräjäoikeudessa. Niistä vanhimpien käsittely on kestänyt käräjäoikeudessa yli viisi ja puoli vuotta. Asiassa R 03/1906 toimistos sihteeri A:n laiminlyönti on viivästyttänyt myös asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen toteutumista. Asian R 03/1737 syyte-oikeus on käräjäoikeuden hovioikeudelle antaman selvityksen mukaan vanhentunut syyskuussa 2008 asian ollessa toimistos sihteeri A:n vastuulla ja vain hänen tiedossaan ratkaisijatta ja edellä mainitulla tavalla ratkaistuksi merkittynä.

1.1.2 Menettelyn rikosoikeudellinen arviointi

1.1.2.1 Sovellettava rangaistussäännös

Rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaan jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettavaan säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon.

1.1.2.2 Virkavelvollisuuden vastaisuus

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyyteestä.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Käräjäoikeuslain (581/1993) 21 §:n 2 momentin ja sen 1.9.2005 korvanneen säännöksen (629/2005) mukaan työskentelyn järjestämisestä käräjäoikeudessa määrätään tarkemmin käräjäoikeuden laamannin vahvistamassa työjärjestyksessä. Jyväskylän käräjäoikeuden 1.1.2003 voimaan tulleen työjärjestyksen mukaan I lainkäyttöosaston kuudes käräjäsiihteri, jona käräjäoikeuden laamannin 20.12.2002 tekemän päätöksen mukaan on 1.1.2003 alkaen toiminut toimistosiihteri A, on toiminut muun ohella osaston kahden notaarin käräjäsiihterinä. Käräjäoikeuden 1.2.2007 voimaan tulleen työjärjestyksen mukaan lainkäyttöosastojen käräjäsiihterit toimivat muun ohella notaarien käräjäsiihtereinä laamannin tai osastojen erikseen määräämällä tavalla.

Toimistosiihteri A:n 22.1.2003 vahvistetun tehtäväkuvan mukaan notaarien rikosistuntojen valmistelu- ja jälkityöt ovat kuuluneet hänen päätehtäviinsä. Toimistosiihteri A:n tehtävistä 60 - 70 % on tarkoitettu muodostuvan notaarien rikosasioihin liittyvistä tehtävistä ja pakkokeinoasioista. Toimistosiihteri A:n esimiehenä toimineen käräjätuomarin ”6. käräjäsiihterien ja lainkäyttöosastojen edustajien 5.2.2003 pitämän palaverin pohjalta ” 14.2.2003 laatimassa lainkäyttöosastojen 6. käräjäsiihterien työnjakokuvauksessa on todettu, että apulaissyöttäjien rikosjutut kirjataan kansliassa istumiskelpoisille notaareille, ellei juttua ole sen laadun tai luonteen vuoksi pidettävä vaikeana.

Toimistosiihteri A:n tehtäviin on kuulunut huolehtia kohdassa 1.1.1 mainittujen rikosasioiden jakamisesta niitä käsitelleen notaarin virkasuhteen päätyttyä jollekin toiselle käsitteijälle. Niitä käsitelleen notaarin virkasuhteen päätyttyä 31.10.2006 asiat ovat olleet ilman käsitteijää siihen asti, kun ne on A:n laiminlyöntien paljastuttua siirretty 17.11.2008 pois hänen vastuultaan, minkä lisäksi valtaosa asioista oli jo aiemmin ollut niitä käsitteijien notaarien virkasuhteiden päätyttyä tai jo heti käräjäoikeuteen saavuttuaan pitkiä aikoja käsitteijättä edellä kohdassa 1.1.1 selostetuin tavoin.

Toimistosiihteri A ei ole suorittanut kysymyksessä olevia tehtäviään valtion virkamieslain edellyttämällä tavalla asianmukaisesti ja viivytyksettä.

1.1.2.3 Yksi vai useampi teko

Toimistosiihteri A:n menettelyssä on kyse laiminlyönnistä yhdessätoista rikosasiassa. Laissa ei ole säännelty, onko useita samankaltaisia laiminlyöntejä arvioitava rikosoikeudellisesti yhtenä kokonaisuutena vai erillisinä tekoina. Rikoslain lainvalmisteluasiakirjoissa tästä niin sanotusta rikoksen pitkittäissuuntaisesta rajaamisesta on todettu, ettei yhden ja useamman teon tapausten erottelemiseksi aina ole olemassa selviä perusteita, vaan ratkaisu jää usein riippumaan lainkäyttäjän harkinnasta (HE 40/1990 vp s. 39). Kysymys on siten viime kädessä tapauskohtaisesta harkinnasta.

Tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista koskevassa korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2006:33 on ollut muun ohella kysymys siitä, oliko tapauksessa syyteoikeus vanhimmista väitetyistä teoista vanhentunut. Ratkaisussa kysymyksessä olleessa tapauksessa oli kyse yritystukien myöntämistä koskevien päätösten tekemiseen liittyneestä säännöksistä piittaamattomuudesta ja huolimattomuudesta ratkaisujen perusteena olleiden seikkojen selvittämisessä. Korkein oikeus katsoi, että tapauksessa kysymys oli eri teoista ja että syyteoikeus sen vuoksi oli vanhimpien tekojen osalta vanhentunut.

Korkeimman oikeuden tuomion perustelujen mukaan tapauksessa asennoituminen virkatehtäviin ei yksin ollut tekijä, jonka perusteella yksittäiset tukiratkaisut olisivat muodostaneet sellaisen asiallisesti ja ajallisesti yhtenäisen kokonaisuuden, että tekoja olisi tullut arvioida yhtenä rikoksena. Vähemmistöön jääneet jäsenet sen sijaan pitivät syytettyjen toimia sillä tavoin yhtenäisenä kokonaisuutena, että niitä olisi heidän näkemyksensä mukaan tullut pitää yhtenä tekona.

Korkeimman oikeuden ratkaisemassa tapauksessa on ollut kyse yksittäisten päätösten tekemiseen liittyvästä huolimattomuudesta ja säännöksistä piittaamattomuudesta. Nyt arvioitavana olevassa toimistosiihteri A:n tekemäksi epäillyssä menettelyssä sen sijaan on kyse virkatehtävien laiminlyönnistä. Arvioitavana oleva tapaus eroaa mielestäni perusteiltaan siinä määrin korkeimman oikeuden ratkaisemasta tapauksesta, että ennakkopäätös ei suoraan sovellu oikeusohjeeksi arviotaessa, onko A:n tekemiksi epäiltyjä laiminlyöntejä pidettävä yhtenä vai useana rikoksena.

Toimistosiihteri A:n epäillyssä menettelyssä on sinänsä kyse useista laiminlyönneistä, jotka kuitenkin muodostavat lainkäytön asianmukaisuutta ja sitä kohtaan tunnettavaa luottamusta loukkaavan ajallisesti ja asiallisesti yhtenäisen kokonaisuuden. A:n tekemiksi epäiltyjä laiminlyöntejä on tämän vuoksi perusteltua oikeudellisesti arvioida yhtenä rikoksena.

1.1.2.4 Teon vähäisyyden arviointi

Asiassa on vielä arvioitava, ylittääkö toimistosiihteri A:n epäilty menettely tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä säädetyn vähäisyyssynnyksen vai onko se lainkohdassa mainitulla tavalla huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta pohdittiin virkarikoslainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Hallituksen esityksessä (HE 58/1988 vp s. 19) on todettu muun ohella, ettei rangaistavuuden ulottaminen vähäisiin, lähinnä määrättyä menettelytapaa koskevien säännösten rikkomuksiin, joilla ei ole viran asianmukaisen hoidon tai yksityisten etujen kannalta mainittavampaa merkitystä, ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi siinä on todettu (s. 65), ettei säännöksillä ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan pitää vähäisenä, ja että tämän arvioiminen jää syyttäjäviranomaisen ja viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi.

Vähäisyyttä arviotaessa on edellä kerrotun perusteella huomiota kiinnitettävä muun muassa siihen, miten olennaisesti tekijä on menetellyt vastoin sitä mitä edellytetään kysymyksessä olevan viran asianmukaiselta hoitamiselta, ja missä määrin virkamiehen menettely on loukannut tai vaarantanut yksityistä etua. Oikeuskäytännössä on annettu merkitystä myös sille, miten vakavasti teko vaarantaa luottamusta viranomaisen toiminnan asianmukaisuuteen (esim. KKO 2001:54).

Toimistosiihteri A:n laiminlyöntien seurauksensa yksitoista Jyväskylän käräjäoikeuden käsiteltävänä ollutta rikosasiaa on ollut pitkiä aikoja käsittelijättä. Kerrotusta on ilmeisesti ainakin osaltaan johtunut se, että useissa asioissa on ollut pitkiä ajanjaksoja, jolloin haastamatta ollutta vastaajaa ei ole edes yritetty haastaa, ja että useat mainituista asioista ovat jääneet ratkaisematta niiden syyteoikeuden jo vanhennuttua. Kerrottu on omiaan vähentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen. Kohdasta 1.1.1 ilmenevä käräjäoikeuden passiivisuus haasteiden tiedoksiantamisessa, asioiden pitkät käsittelijättömät ajanjaksot ja viivytykset asioiden rat-

kaisemisessa ovat olleet ristiriidassa sen perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvan vaatimuksen kanssa, että asiat käsitellään kohtuullisessa ajassa ja ilman aiheetonta viivytystä.

Toimistos sihteeri A:n tekemäksi epäiltyä menettelyä ei edellä kerrotuilla perusteilla ole pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

1.2 Toimet epäiltyjen laiminlyöntien salaamiseksi

1.2.1 Menettely suoritettuna esitutinnan perusteella

Hovioikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaan hovioikeus valvoo alaistensa tuomioistuinten toimintaa ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin havaitsemiensa epäkohtien poistamiseksi. Jyväskylän kärjäoikeus on Vaasan hovioikeuden pyynnöstä toimittanut hovioikeudelle osana sille laissa säädetyn valvontatehtävän toteuttamista kahdesti vuodessa tilastotiedot kärjäoikeuden käsiteltävänä olleista asioista.

Esitutkinnassa kertomansa mukaan toimistos sihteeri A on 17.6.2007 merkinnyt edellä kohdassa 1.1.1 mainitut yksitoista rikosasiaa totuudenvastaisesti asianhallintajärjestelmään ratkaistuiksi merkinnällä ”Jätetty sillensä”. Asioiden ratkaisijaksi hän on merkinnyt kolmessa tapauksessa auskultointinsa kärjäoikeudessa jo aiemmin päättäneen notaarin ja kahdeksassa tapauksessa osastonjohtajana toimineen kärjätuomarin.

Syyksi menettelyynsä A on kertonut tarkoituksen salata asioiden käsittelyyn liittyvät laiminlyöntinsä sekä sen, ettei hän joudu antamaan hovioikeudelle asioista selvitystä, kun ne eivät tule ilmi kärjäoikeuden hovioikeudelle puolivuositain toimittamissa raporteissa.

Toimistos sihteeri A:n vastuulla on ollut laatia hovioikeudelle puolivuositain listaus hallinnoitavina olleista yli vuoden vanhoista asioista. A ei ole enää 31.12.2006 laatimansa selvityksen jälkeen ilmoittanut hovioikeudelle kysymyksessä olevia asioita.

A:n esitutkinnassa esittämä väite, että hänellä oli tarkoitus ”avata jutut uudestaan ja saada hoidettua ne asianmukaisesti kuntoon jossakin vaiheessa” ei tunnu uskottavalta, kun hänen 17.6.2007 tekemänsä ratkaisumerkinnot ovat olleet edelleen olemassa marraskuussa 2008 hovioikeuden tehdessä kärjäoikeudessa tarkastusta.

1.2.2 Menettelyn rikosoikeudellinen arviointi

1.2.2.1 Menettelyn virkavelvollisuuden vastaisuus

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 12 luvun 1 §:n mukaan rikosasioiden käsittelyssä noudatetaan mainitussa laissa säädetyn lisäksi oikeudenkäymiskaaren säännöksiä, jollei ensiksi mainitussa laissa toisin säädetä. Oikeudenkäymiskaaren 22 luvun 12 §:n mukaan kärjäoikeudessa on riita-asioista pidettävä päiväkirjaa, johon merkitään asian saapumispäivä, toimenpiteet, asian ratkaisupäivä, sekä tarpeelliset tiedot muutoksenhausta.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta, käytettävyydestä ja suojaamisesta sekä eheydestä ja muusta tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä sekä tässä tarkoituksessa erityisesti pitää luetteloja käsiteltäviksi annetuista ja otetuista sekä ratkaistuista ja

käsitellyistä asioista tai muutoin huolehtia siitä, että sen julkiset asiakirjat ovat vaivattomasti löydettävissä.

Oikeusministeriö on mainitun pykälän 2 momentin nojalla 14.10.2005 antanut määräyksen nro 9/39/2005, jossa se on määrännyt käräjäoikeuksia kirjaamaan rikosasiat rikosasiain asianhallintajärjestelmään määräyksen liitteenä olleita kirjaamisohjeita noudattaen. Kirjaamisohjeen mukaan käräjäoikeus merkitsee asian ratkaisusta diaariin muun ohella päivämäärän, ratkaisukoodin ja ratkaisijan nimen lopullisessa ratkaisussa. Kirjaamisohjeessa on todettu hyvän tiedonhallintatavan edellyttävien tietojen eheyttä, jolla tarkoitetaan tietojen aitoutta, väärentämättömyyttä, sisäistä ristiriidattomuutta, kattavuutta, ajantasaisuutta, oikeellisuutta ja käyttökelpoisuutta. Ohjeen mukaan diaarin avulla tulee voida pyydettyä antaa oikeita ja vertailukelpoisia tietoja, joiden todetaan olevan tarpeen myös käräjäoikeuksien työn suunnittelun, tilastoinnin ja tulosjohtamisen vuoksi.

Hovioikeudella on hovioikeusasetuksen 22 §:n mukaan oikeus saada käräjäoikeudelta hovioikeuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun valvontatehtävänsä toteuttamiseksi tarvitsemansa tiedot.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti.

Toimistos sihteeri A on asiasta esitutkinnassa saadun selvityksen perusteella merkitsemällä yksitoista eri asiaa totuudenvastaisesti Sakari-järjestelmään ratkaistuksi ja jättämällä merkitsemättä asiat käräjäoikeuden hovioikeudelle toimittamista ilmoituksista yli vuoden vireillä olleista rikosasioista rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin perustuneen virkavelvollisuutensa. Hän on esitutkinnassa asiasta kertomansa perusteella tehnyt virheelliset asianhallintajärjestelmämerkinnät tahallisesti peittääkseen virkatehtäviensä edellä kohdassa 1.1 selostettuja laiminlyöntejä.

1.2.2.2 Yksi vai useampi teko

Toimistos sihteeri A on ilmoittamansa mukaan tehnyt kysymyksessä olevat yksitoista väärää asianhallintajärjestelmämerkintää samalla kertaa ja jättänyt sen jälkeen merkintöjen kohteena olleet asiat ilmoittamatta hovioikeudelle hallinnoitavinaan olleiden yli vuoden vireillä olleiden asioiden listoista. Teoilla on ollut yhteinen tavoite. Tekoja on perusteltua oikeudellisesti arvioida asiallisesti ja ajallisesti yhtenäisenä rikoskokonaisuutena.

1.2.2.3 Virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistön soveltuvuus

Rikoslain 40 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan jos virkamies hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa hänet on tuomittava virka-aseman väärinkäyttämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Arvioitavana olevassa A:n menettelyssä on kysymys virkatehtävissä noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuuden rikkomisesta tarkoituksella hankkia itselleen hyötyä. Ollakseen edellä selostetussa lainkohdassa tarkoitettua virka-aseman väärinkäyttämistä tulee virkavelvollisuuden rikkomisen tapahtua virkamiehen osallistuessa päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai virkamiehen käyttäessä julkista valtaa muissa virkatehtävissään.

Korkein oikeus on ratkaisussaan KKO 2009:62 ottanut kantaa virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistön soveltumiseen vastaavantyyppisessä tapauksessa. Tapauksessa käräjätuomari oli kolmessa ratkaistavanaan olleessa asiassa merkinnyt totuudenvastaisesti käräjäoikeuden riita- ja hakemusasioiden asianhallintajärjestelmään asiat ratkaistuiksi. Tapauksessa hain korkeimmalta oikeudelta muutosta hovioikeuden ratkaisuun, jonka mukaan käräjätuomari ei ollut kyseisiä totuudenvastaisia merkintöjä tehdessään ollut rikoslain 40 luvun 7 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla osallistunut päätöksentekoon tai sen valmisteluun. Korkein oikeus pysytti hovioikeuden tuomion lopputuloksen perustellen ratkaisuaan seuraavasti:

”Rikoslain 40 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai sitä koskevissa esitöissä ei tarkemmin määritetä, mitä osallistumisella päätöksentekoon tai sen valmisteluun tarkoitetaan. Koska kyseessä on yleinen virkarikoksia koskeva sääntely, säännöksen sanamuotoon sisältyville ilmaisuille ”osallistuessaan”, ”päätöksentekoon” ja ”tai sen valmisteluun” ei voida antaa yhtenäistä kaikki päätöksenteko- ja valmistelutilanteet kattavaa merkityssisältöä, vaan säännöksen merkitys määräytyy kussakin tapauksessa sen mukaan, millaiseen toimintaan päätöksenteko tai sen valmistelu kytkeytyy. Olennaista kuitenkin on, että virka-aseman väärinkäyttöä koskeva säännös on tarkoitettu turvaamaan julkisen vallan käytössä tehtävien päätösten oikeellisuutta ja estämään sitä, että päätöksiin vaikuttaisivat muut kuin asianmukaiset perusteet.

Tuomas-järjestelmää koskevien kirjaamisohjeiden mukaan järjestelmä on toisaalta käräjäoikeuden riita- ja hakemusasioiden kirjaamisjärjestelmä ja toisaalta apuväline näiden asioiden käsittelyssä. Sen sisältämien tietojen perusteella tehdään myös tilastoja käräjäoikeuksien toiminnasta. Järjestelmän luotettavuuden ja tilastoaineiston vertailukelpoisuuden vuoksi järjestelmän sisältämien tietojen on oltava oikeita ja yhtenäisellä tavalla kirjattuja.

Asiat, joissa A on tehnyt Tuomas-järjestelmään totuudenvastaisia merkintöjä, ovat koskeneet hakemusasiana käsiteltävää velkajärjestelyasiaa sekä riita-asioina käsiteltäviä takaisinsaantia yksipuoliseen tuomioon ja huoneenvuokrasaatavaa. Nämä asiat A oli merkinnyt järjestelmään ratkaistuiksi, vaikka asioiden käsittely oli todellisuudessa ollut vielä kesken. Hän oli myöhemmin palauttanut kyseiset asiat järjestelmässä vielä ratkaistavana oleviksi asioiksi, mutta sen jälkeen totuudenvastaisesti muuttanut uudelleen asioiden tilamerkintää merkiten ne ratkaistuiksi.

Tuomas-järjestelmä muodostaa oikeudenkäymiskaaren 22 luvun 12 §:ssä tarkoitettua riita-asioiden päiväkirjan käräjäoikeudessa. Sellaisena järjestelmä sisältää kunkin asian osalta asian tunniste- ja asianosaistiedot, asian käsittelyyn liittyvät tapahtumätiedot päivämäärineen ja määräaikoineen sekä asian ratkaisutiedot. Tietosisältönsä perusteella Tuomas-järjestelmä toimii myös riita-asioiden käsittelyn seurantajärjestelmänä käräjäoikeudessa. Tässä ominaisuudessa järjestelmä palvelee käräjäoikeuden oman työn seurantaa, mutta sen sisältämää tietoa käytetään palvelemaan myös käräjäoikeuden ulkopuolisten tarpeita. Sen avulla voidaan esimerkiksi antaa asianosaisille ja muille tahoille tietoa yksittäisen asian käsittelyvaiheesta sekä yleisestikin tietoja asioiden käsittelystä käräjäoikeudessa. Tämänkaltaisen tietoa palvelee tilastoinnin lisäksi muun muassa hovioikeutta sen seurattessa asioiden käsittelyn sujuvuutta valvontaansa kuuluvissa käräjäoikeuksissa. Niin käräjäoikeuden oman kuin muidenkin tiedontarpeen kannalta on tärkeää, että Tuomas-järjestelmässä olevat asian ratkaisutiedot ovat oikeita. Tuomas-järjestelmään tehtävät merkinnät osoittavat siis asian käsittelyn vaiheita käräjäoikeudessa ja voivat myös kuvata tehtyjen ratkaisujen sisältöä, mutta eivät kuitenkaan itsessään sisällä ratkaisuja.

A:n Tuomas-järjestelmään tekemät totuudenvastaiset merkinnät ovat asiassa esitetyn selvityksen mukaan vaikuttaneet vain päätöksenteon seurantaan eikä niillä ole ollut hänen käsittelemiinsä asioihin kohdistuvia sisällöllisiä vaikutuksia. Tuomas-järjestelmän

tarkoitus ja A:n siihen tekemien merkintöjen sisältö huomioon ottaen ei kysymyksessä olevien merkintöjen tekemistä järjestelmään ole perusteltua pitää päätöksentekona tai osallistumisena päätöksenteon valmisteluun. Näin ollen virka-aseman väärinkäyttämistä koskeva tunnusmerkistö ei täyty.”

Korkein oikeus on mainitussa ratkaisussaan todennut, ettei käräjätuomarin menettelyllä ollut ollut hänen käsittelemiinsä asioihin kohdistuvia sisällöllisiä vaikutuksia. Toimistos sihteeri A:n vastuulla olleen yhden rikosasian syyteoikeus on vanhentunut hänen merkittyään asian käräjäoikeudessa jo ratkaistuksi. Esitutkinta-aineistoon sisältyvien käräjäoikeuden asioissa sittemmin tekemien ratkaisujen perusteella A:n menettelyllä yhdessä hänen edellä kohdassa 1.1 selostettujen laiminlyöntiensä kanssa on muissakin tapauksissa saattanut olla vaikutusta siihen, miten asiat on käräjäoikeudessa lopulta ratkaistu. Se, osallistuuko virkamies päätöksenteon valmisteluun vai ei, ei kuitenkaan ymmärtääkseni voi riippua hänen menettelystään myöhemmin aiheutuvista seurauksista, vaan kysymyksen tulee voida olla arvioitavissa jo tekohetkellä.

A:n menettely vastaa mielestäni niin tarkoin korkeimman oikeuden ratkaisussa kysymyksessä ollutta käräjätuomarin menettelyä, ettei mainittu ratkaisu huomioon ottaen ole oikeudellista perustetta tulkita säännöstä tapauksessa niin, että A:n tekoa pidettäisiin virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistössä tarkoitettuna päätöksenteon valmisteluna. Jos käräjätuomarin itsensä ei asian ratkaisijana katsota osallistuvan päätöksentekoon tai sen valmisteluun merkittäessään käräjäoikeuden asianhallintajärjestelmään asioita ratkaistuksi, ei päätöksenteon valmisteluun voitane vastaavalla menettelyllään katsoa osallistuvan myöskään käräjäoikeuden toimistosihteerin.

1.2.2.4 Virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön soveltuvuus

Rikoslain 40 luvun 9 §:n mukaan jos virkamies virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin luvun 1 – 8 §:ssä säädetyllä tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava virkavelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Olen edellä arvioinut toimistos sihteeri A:n rikkoneen virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuneen virkavelvollisuutensa tehdessään asianhallintajärjestelmään kerrotut väärät merkinnät. A on tehnyt merkinnät tahallaan hankkiakseen itselleen hyötyä. A:n menettely käräjäoikeuden toimistosihteerinä on omiaan heikentämään luottamusta lainkäytön asianmukaisuuteen. Kyseisenlainen menettely vaikeuttaa laamannin mahdollisuuksia valvoa käräjäoikeusasetuksen 12 §:n 1 momentissa edellytetyin tavoin, että asiat käsitellään nopeasti. Yhden rikosasian syyteoikeus oli vanhentunut sen jälkeen, kun A oli merkinnyt asian tultua jo ratkaistuksi.

Toimistos sihteeri A on ilmoittanut menettelynsä olevan ”ehkä jollakin tavoin ymmärrettävissä” työpaikkansa huonolla ilmapiirillä. Ongelmista esitutkinnassa saatu selvitys ei mielestäni sisällä sellaista, joka oikeudellisesti hyväksyttävällä tavalla selittäisi kysymyksessä olevan kaltaista tahallista virkarikosta. A on itse toisaalta ilmoittanut pitäneensä työnkuvastaan ja olleensa työhönsä sitoutunut ja motivoitunut.

Toimistos sihteeri A:n menettelyä ei edellä kerrotuilla perusteilla voida ottaen huomioon sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat pitää rikoslain 40 luvun 9 §:ssä tarkoitettu tavoin kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

1.2.2.5 Väärennyksen tunnusmerkistön soveltuvuus

Poliisi on merkinnyt esitutkintapöytäkirjaan asiassa A:n tekemäksi epäilyksi rikokseksi 17.6.2007 – 12.11.2008 tehdyn virkavelvollisuuden rikkomisen lisäksi 17.6.2007 tehdyn väärennyksen.

Rikoslain 33 luvun 1 §:n mukaan joka valmistaa väärän asiakirjan tai muun todistuskappaleen tai väärentää sellaisen käytettäväksi harhauttavana todisteena taikka käyttää väärää tai väärennettyä todistuskappaletta tällaisena todisteena, on tuomittava väärennyksestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Luvun 6 §:n 2 momentin mukaan todistuskappale on väärä, jos se todisteena käytettäessä on omiaan antamaan erehdyttävän kuvan alkuperästään tai antajansa henkilöllisyydestä, ja 3 momentin mukaan väärennetty, jos sen sisältöä on oikeudettomasti muutettu jonkin todistelun kannalta merkityksellisen tiedon osalta.

Toimistosihteeri A:n tehtäviin on kuulunut tehdä asianhallintajärjestelmään kysymyksessä olevien lainkäyttöasioiden ratkaisemista koskevia merkintöjä. Käytäntönä ei esitutkinnassa asiasta saadun selvityksen mukaan ollut, että ratkaisija tekisi merkintää itse, vaan merkinnän tekemisestä on vastannut kärjäsihteeri.

Toimistosihteeri A ei arvioni mukaan ole menettelyllään rikoslain 33 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla valmistanut väärää asiakirjaa tai muuta todistuskappaletta taikka sellaista väärentänyt, eikä siten syyllistynyt asiassa väärennykseen.

1.2.2.6 Viraltapanoseuraamusvaatimusta koskeva arviointi

Virkavelvollisuuden rikkomista koskevan rikoslain 40 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan virkamies voidaan tuomita viralta pantavaksi, jos hän on syyllistynyt pykälän 1 momentissa mainittuun virkavelvollisuuden rikkomiseen rikkomalla jatkuvasti tai olennaisesti virkavelvollisuutensa ja rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Edellä mainitussa korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2009:62 kysymyksessä olleessa tapauksessa vaadin kärjätuomaria viraltapantavaksi, kun hän oli hankkiakseen itselleen hyötyä totuudenvastaisesti merkinnyt Tuomas-asianhallintajärjestelmään käsiteltävänään olleita asioita ratkaistuiksi. Korkein oikeus totesi ratkaisussaan, että väärin merkintöjen tekeminen kärjäoikeuden toiminnan kannalta keskeiseen asianhallintajärjestelmään oli kyllä kärjätuomarin virkavelvollisuuden olennaista rikkomista, mutta ei kuitenkaan osoittanut kärjätuomaria ilmeisen sopimattomaksi tuomarin tehtävään.

Ottaen huomioon korkeimman oikeuden edellä mainittu ratkaisu ja tuomarilta edellytettävä korostettu nuhteettomuus ei ole oikeudellisesti perusteltua vaatia viralta pantavaksi kärjäoikeuden toimistosihteeriä vastaavanlaisesta menettelystä, joka korkeimman oikeuden mukaan ei osoita tuomaria ilmeisen sopimattomaksi tuomarin tehtävään, siitä huolimatta, että epäilty lainvastainen menettely koskee toimistosihteerin keskeisimpiä virkatehtäviä.

2. Laamanni B:n menettely

2.1 Menettely suoritettuna esitutkinna perusteella

Laamanni B on toiminut vuodesta 1999 eläkkeelle siirtymiseensä 1.8.2007 saakka Jyväskylän käräjäoikeuden laamannina.

Kohdassa 1.1.1 mainittujen rikosasioiden ratkaiseminen on siinä selostetuin tavoin viivästynyt osin käräjäoikeudesta riippuvista syistä. Rikosasiat, joissa vastaaja on ollut haastamatta, ovat olleet pitkiä aikoja käsiteltävinä ilman, että haasteiden tiedoksi antamiseen olisi pyritty millään tavoin. Mainitut asiat ovat olleet käräjäoikeudessa vireillä hyvin pitkiä aikoja ilman, että niitä on jaettu niiden käsittelyyn toimivaltaisen ratkaisijan käsiteltäviksi.

Jyväskylän käräjäoikeuden tulee kaksi kertaa vuodessa antaa sen toimintaa valvovalle Vaasan hovioikeudelle selvitykset yli vuoden vireillä olleista asioista. Laamanni B on esitutkinna kertanut, että asioita koskevat selvitykset toimitettiin hänelle ja hän toimitti ne edelleen hovioikeudelle. Esitutkinnaapöytäkirjaan liitettyjen selvitysten perusteella asiat R 03/207 ja R 03/807 ovat tulleet selvitystä hovioikeudelle annettaessa B:n tietoon kuusi kertaa, asiat R 03/1201, R 03/1203 ja R 03/1906 viisi kertaa, asiat R 03/1451 ja R 03/1737 neljä kertaa (puuttuvat A:n selvityksestä 31.12.2004, vaikka olivat olleet jo tuolloin vireillä yli vuoden), asia R 04/2387 kolme kertaa ja asia R 05/791 kaksi kertaa. Selvityksessään 30.6.2007 toimistosiihteri A ei asioita enää ole maininnut merkittävinä ne ratkaistuiksi, mistä syystä asiat R 06/221 ja R 06/297 eivät selvityksiä hovioikeudelle annettaessa ole tulleet laamanni B:n tietoon.

Edellä selostetun perusteella kysymyksessä olevien asioiden pitkät käsittelyajat ovat valtaosin tulleet laamanni B:n tietoon. Näin ollen ei voida pitää uskottavana sitä B:n esitutkinna kertomaa, että hän ei ollut aiemmin kuullut mainituista asioista yhdestäkään mitään ennen esitutkinna kuulustelua.

Laamanni B on esitutkinna kertanut myöntänyt olevansa viime kädessä vastuussa siitä, että asiat käsitellään viivytyksestä. Hän on kuitenkin mielestään valvonut alaisiaan riittävästi. B on lisäksi todennut, että tehtävien valvontavastuu oli delegoitu ”myöskin osaston johtajille”. Jyväskylän käräjäoikeuden 20.12.2002 annetun, 1.1.2003 voimaan tulleen, työjärjestyksen mukaan lainkäyttöosastojen vastuutuomareiden valvontavastuu rajoittui kuitenkin ainoastaan tulostavoitteiden toteuttamisen valvontaan. Vasta käräjäoikeuden 29.1.2007 annetussa, 1.2.2007 voimaan tullessa työjärjestyksessä lainkäyttöosaston johtajan tehtäväksi annettiin vastata, että osastolle määrätty asiat tulevat tarkoituksenmukaisesti, huolellisesti ja joutuisasti käsitellyiksi.

2.2 Menettelyn rikosoikeudellinen arviointi

2.2.1 Sovellettava rangaistussäännös

Rikoslain 40 luvun 10 §:n mukaan jos virkamies virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettava säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon.

2.2.2 Virkavelvollisuuden vastaisuus

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyyteestä.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Käräjäoikeusasetuksen 12 §:n 1 momentin mukaan käräjäoikeuden laamannin tulee valvoa, että asiat käsitellään huolellisesti ja nopeasti.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti. Lain 45 §:n nojalla kyseistä lakia sovelletaan myös tuomariin, ellei toisin säädetä.

Edellä kohdassa 1.1 arvioidulla tavalla kysymyksessä olevia 11 rikosasiaa ei ole käsitelty Jyväskylän käräjäoikeudessa asianmukaisesti. Kohdasta 1.1.1 ilmenevä käräjäoikeuden passiivisuus haasteiden tiedoksiantamisessa, asioiden pitkät käsittelijättömät ajanjaksot ja viivytykset asioiden ratkaisemisessa ovat olleet ristiriidassa sen perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvan vaatimuksen kanssa, että asiat käsitellään kohtuullisessa ajassa ja ilman aiheetonta viivytystä.

Käräjäoikeusasetuksen 12 §:n 1 momentissa laamannille säädettyyn velvollisuuteen valvoa, että asiat käsitellään huolellisesti ja nopeasti, voidaan todeta vähimmäisvaatimuksena kuuluvan velvollisuus valvoa, että käräjäoikeudessa vireillä olevat lainkäyttöasiat on jaettu lainkäyttöhenkilökuntaan kuuluvien ratkaisijoiden käsiteltäviksi.

Laamanni B on esitutinnan loppulausunnossaan ilmoittanut, että työjärjestysten mukaan osastonjohtajien tuli huolehtia siitä, että osastolle määrätyt asiat tulevat joutuisasti käsitellyiksi. Hän on lisäksi toimittanut poliisille jäljennöksen 9.3.2009 antamastani päätöksestä (dnrot OKV/880/1/2006 ja OKV/1320/1/2007) todeten lisälausuntonaan, että ”mainitussa päätöksessä osastonjohtajana toimineen käräjätuomarin menettelyä on perusteellisesti selvitetty” ja että ”tilanne Jyväskylän käräjäoikeudessa on ollut täysin sama”, koska B oli kertomansa mukaan työjärjestyksissä ”vastaavalla tavalla delegoinut myös valvontatehtäviä osastonjohtajana/vastuutuomarina toimineille käräjätuomareille”.

Laamanni B:n mainitsemassa ratkaisussa olen arvioinut Helsingin käräjäoikeuden aiemman laamannin menettelyä. Olen B:n mainitsemassa ratkaisussa todennut, että Helsingin käräjäoikeudessa voimassa olleiden työjärjestysten mukaan osastonjohtajan vastuulla on ollut muun ohella juttujen nopea käsittely. Kuten edellä kohdassa 2.1 selostetusta käy ilmi, ei esitutkinnasta ilmene, että Jyväskylän käräjäoikeudessa osastonjohtajia olisi ennen helmikuuta 2007 yksiselitteisesti määrätty yleisesti valvomaan juttujen käsittelyn joutuisuutta. Totean lisäksi, että myös po. käräjäoikeuksien koossa ja sitä kautta niiden laamannien tosiasiallisissa edellytyksissä valvoa käräjäoikeuden lainkäyttötoiminnan joutuisuutta on eroa. Tapaukset poikkeavat toisistaan myös sikäli, että ratkaisemassani tapauksessa on ollut kyse käräjätuomarin käsiteltävinä olevien juttujen käsittelyn nopeuttamiseksi tehtyjen työnjohdollisten toimenpiteiden riittävydestä, kun nyt arvioitavana olevassa tapauksessa on laamannin vastuun osalta pääasiallisesti kyse siitä, oliko käräjäoikeudessa vireillä oleville rikosasioille edes määrätty ratkaisijaa.

Laamanni B on laiminlyömällä hänelle kuuluvan valvontavelvollisuuden vähimmäissisältönä pidettävän velvollisuuden valvoa, että käräjäoikeudessa vireillä olevilla asioilla on ratkaisija, rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa.

2.2.3 Menettelyn vähäisyyden arviointi

Kuten edellä kohdassa 1.1.2.4 on todettu, teon vähäisyyttä arvioitaessa on huomiota kiinnitettävä muun muassa siihen, miten olennaisesti tekijä on menetellyt vastoin sitä mitä kysymyksessä olevan viran asianmukaiselta hoitamiselta edellytetään. Koska lainkäyttöasioiden jakaminen niiden käsittelemiseen toimivaltaisille ratkaisijoille on välttämätön edellytys sille, että ne käsitellään käräjäoikeudessa huolellisesti ja nopeasti, kuuluu sen valvominen aivan laamannille käräjäoikeusasetuksen 12 §:n 1 momentissa säädetyn valvontavelvollisuuden ydinalueelle.

Toimistos sihteeri A ei ole laamanni B:lle asioista toimittamissaan verraten ylimalkaisissa selvityksissä tuonut ilmi laiminlyöntejään huolehtia asioiden jakamisesta notaareille. Laiminlyönnit olisivat kuitenkin olleet havaittavissa asianhallintajärjestelmästä tai edellyttämällä asioiden arkistopäiväkirjatulosteiden liittämistä selvityksiin.

Laamanni B:n erityistä valvontavastuuta kysymyksessä olevien asioiden käsittelystä korostavat seuraavat seikat: B oli organisoinut asioiden käsittelyn siten, että juttujen jakamisesta ja niiden käsittelyn jatkuvuudesta huolehtiminen oli toimistosiihteerin tehtävänä. B on useimpien kyseisten rikosasioiden osalta tiennyt niiden olleen käräjäoikeudessa pitkään vireillä. B on itse toimitanut asioista selvitykset hovioikeudelle, joistakin asioista toistuvasti; tällöin olisi ollut luontevaa varmistaa, että hovioikeudelle toimitettavat selvitykset antavat luotettavan kuvan asioiden käsittelystä ja sen viivästymisen syistä. B:lle asioista toimitetuista selvityksistä on käynyt ilmi kysymyksen olevan tuomioistuinharjoittelua suorittavien notaarien asioista ja käräjäoikeuden työjärjestyksen mukaan nimenomaan B huolehti siitä, että notaareja johdettiin, ohjattiin ja valvottiin tehtävien suorittamisessa.

Kyseiset asiat ovat olleet Jyväskylän käräjäoikeudessa pitkiä aikoja käsittelijättä. Asia R 03/807 on ollut laamanni B:n laamanniaikana käräjäoikeuden asianhallintajärjestelmän tietojen perusteella käsittelijättä peräti 42,5 kuukautta (asia R 03/087 1.8.2003 – 29.6.2006 ja 1.11.2006 – 17.6.2007) josta vieläpä yhtäjaksoisesti 35 kuukautta. Muut kymmenen asiaa ovat asianhallintajärjestelmän tietojen mukaan olleet käsittelijättä 8 – 37,5 kuukautta (tosiasiallisesti vielä pitempään, koska niitä ei todellisuudessa ole jaettu kenellekään käsittelijälle ennen niiden merkitsemistä edellä selostetuin tavoin asianhallintajärjestelmään ratkaistuiksi). Useissa asioissa on ollut pitkiä ajanjaksoja, jolloin haastamatta ollutta vastaajaa ei ole edes yritetty haastaa. Useat asioista ovat jääneet ratkaisematta niiden syyteoikeuden jo vanhennuttua. Yhdessä asiassa oikeudenkäynnin pitkä kesto, joka käräjäoikeuden asiassa antaman tuomion mukaan on aiheutunut pääasiassa käräjäoikeuden laiminlyönneistä, on viivästyttänyt asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen toteutumista. Kerrottu on omiaan vähentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen.

Laamanni B:n laiminlyöntiä valvoa laamannina kysymyksessä olevien asioiden käsittelyn huolellisuutta ja nopeutta ei ole kokonaisuutena arvostellen pidettävä tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuin tavoin vähäisenä.

3. Johtopäätökset ja toimenpiteet

Asiassa on suoritettuna esitutinnan perusteella todennäköisiä syitä sen tueksi, että:

1) Jyväskylän käräjäoikeuden toimistosihteeri A on

a) edellä kohdassa 1.1 arvioidulla menettelyllään huolimattomuudesta rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin perustuvan virkavelvollisuutensa menetellen tavalla, joka täyttää rikoslain 40 luvun 10 §:ssä rangaistavaksi säädetyn tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön ja

b) edellä kohdassa 1.2 arvioidulla menettelyllään tahallaan rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa menetellen tavalla, joka täyttää rikoslain 40 luvun 9 §:ssä rangaistavaksi säädetyn virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön

2) Jyväskylän käräjäoikeuden entinen laamanni B on edellä kohdassa 2 arvioidulla menettelyllään huolimattomuudesta rikkonut virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin perustuvan virkavelvollisuutensa menetellen tavalla, joka täyttää rikoslain 40 luvun 10 §:ssä rangaistavaksi säädetyn tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön.

Esitutkinnassa ei arvioni mukaan ole tullut ilmi sellaisia toimistosihteeri A:n ja laamanni B:n epäillyn menettelyn moitittavuutta vähentäviä seikkoja, joiden vuoksi asiassa ei olisi aihetta syytteen nostamiseen.

Pyydän valtakunnansyyttäjälle osoittamassani kirjeessä valtakunnansyyttäjää nostamaan tämän päätöksen mukaisesti syytteen Jyväskylän käräjäoikeuden toimistosihteeriä A:ta vastaan rikoslain 40 luvun 10 §:ssä säädetystä tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta A:n edellä kohdassa 1.1 tarkoitetusta menettelystä ja rikoslain 40 luvun 9 §:ssä säädetystä virkavelvollisuuden rikkomisesta A:n edellä kohdassa 1.2 tarkoitetusta menettelystä sekä käräjäoikeuden entistä laamannia B:tä vastaan rikoslain 40 luvun 10 §:ssä säädetystä tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta B:n edellä kohdassa 2 tarkoitetusta menettelystä.

Jyväskylän käräjäoikeuden nykyisen laamannin Vaasan hovioikeudelle ja esitutkinnassa ilmoittaman mukaan käräjäoikeudessa huolehditaan nykyään siitä, että jokainen rikosasia on joka hetki jaettuna jollekin tuomarille, käräjäsihteerille tai auskultantille. Notaarin lopettaessa auskultoinnin häneltä ratkaisematta jääneet rikosasiat siirretään hänen tutortuomarilleen, joka käy notaarin kanssa keskustelun siitä, mitä asioille on siihen mennessä tehty. Lisäksi selvitykset yli vuoden vanhasta rikosasiasta antaa niiden ratkaisijaksi määrätty tuomari, käräjäviskaali tai notaari eikä aiempaan tapaan toimistosihteeri. Asia ei kerrotun vuoksi anna käräjäoikeuden osalta aihetta enää muihin laillisuusvalvonnallisiin toimenpiteisiin.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi Vaasan hovioikeuden presidentille ja Jyväskylän käräjäoikeuden laamannille.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Petri Martikainen